

Miljøverndepartementet

KRONPRINSREGENTENS
RESOLUSJON

Statsrådsak nr

OPPRETTELSE AV STØLSHEIMEN LANDSKAPSVERNOMRÅDE I MODAL-
EN, VAKSDAL OG VOSS KOMMUNER I HORDALAND FYLKE OG VIK OG
HØYANGER KOMMUNER I SOGN OG FJORDANE FYLKE.

Miljøverndepartementet legger med dette fram forslag om
vern av Stølsheimen landskapsvernopråde. Verneområdet
omfatter 367 km² av kommunene Vik og Høyanger i Sogn og
Fjordane, og Modalen, Vaksdal og Voss i Hordaland.

VERNEVERDIER

Formålet med vern er å bevare et spesielt og vakkert
vestlandsk fjell- og fjordlandskap med kulturminner,
kulturlandskap og naturmiljø som er lite påvirka av
tekniske inngrep, samtidig som området skal kunne nyttes
til landbruk friluftsliv, jakt og fiske.

Området er foreslått vernet i Ny landsplan for nasjonal-
parker (NOU 1986:13).

SAKSBEHANDLING

"Stølsheimen" ble lansert av Bergen turlag rundt 1950
som navn på området mellom Sognefjorden i nord, Bergens-
banen i sør, havet i vest og Nærøyfjorden i øst. Gjennom
de siste tretti årene har det i ulike sammenhenger vært
arbeidet med å sikre en form for vern av større eller
mindre deler av dette området.

Miljøverndepartementet ba i 1980 fylkesmannen i Sogn og
Fjordane om å vurdere verneinteressene i Stølsheimen.
Saken har siden gjennomgått disse hovedfasene:

1. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane og fylkesmannen i
Hordaland laget et foreløpig verneforslag.
2. Fylkesmannen sendte verneforslaget til foreløpig
høring i Sogn og Fjordane og Hordaland sommeren 1984.
3. Våren 1985 la fylkesmennene fram for departementet
et forslag til hvordan saken bør føres videre.

4. Departementet ba sommeren 1986 fylkesmennene om å sende saken på lokal høring, med disse endringene i forhold til det foreløpige verneutkastet:

- Vernereglene aksepterer underjordisk gruvedrift
- Vernegrensene trekkes tilbake ved Kvilesteinsvatnet i samråd med A/S Norwegian Talc.
- Vernegrensene trekkes tilbake slik at kraftutbyggingsprosjektet i Samlet plan kategori I kan bli realisert.

Videre ba departementet om at behovet for grensedraging ned mot Sognefjorden blir særskilt nevnt i oversendelsesbrevet.

5. Fylkesmennene sendte det reviderte verneforslaget på lokal høring våren 1988.

Etter lokal høring foreslo fylkesmannen at grensen mot Sognefjorden flere steder ble flyttet opp mot fjellet.

6. Verneforslaget ble sendt på sentral høring 13.12.89 uten at direktoratet tok stilling til avgrensingsforslagene.

Etter å ha vurdert de uttalelsene som kom inn i forbindelse med den sentrale høringen, og etter å ha vært på befaring i området, mener direktoratet at det opprinnelige grenseforslaget bør beholdes, bortsett fra ved Finna fjorden der det foreslås et par mindre endringer.

Foruten departementene med underliggende organer, har følgende instanser samt alle grunneiere og berørte kommuner hatt saken til uttalelse:

Landbruksnemndene, viltnemndene og friluftsnemndene i de berørte kommunene, Hordaland fylkeslandbruksstyre, Sogn og Fjordane fylkeslandbruksstyre, Hordaland fylkeskommune, Sogn og Fjordane fylkeskommune, Hordaland Bondelag, Sogn og Fjordane Bondelag, Vik Bondelag, Arna fjord Bondelag, Hordaland Bonde- og småbrukarlag, Sogn og Fjordane Bonde- og småbrukarlag, Utmarkslaget i Hordaland, Hordaland Sau- og Geitealslag, Hordaland Skogeigarlag, Sogn og Fjordane Skogeigarlag, Vik Skogeigarlag, Kyrkjebø Skogeigarlag, Arna fjord og Framfjord grunneigarlag, Fylkesfriluftsnemnda i Hordaland, Fylkesfriluftsnemnda i Sogn og Fjordane, Fylkeskultursjefen i Hordaland, Fylkeskultursjefen i Sogn og Fjordane, Reiselivslaget i VestNorge, Voss Turlag, Bergen Turlag, Sogn og Fjordane Turlag, Vestlandske Naturvernforening, Sogn og Fjordane naturvern, Norwegian Talc A/S, Bergenhalvøens Kommunale Kraftselskap, Den norske Turistforening, Norges Naturvernforbund, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norsk Ornitologisk Forening, Norsk Ornitologisk Forening - avd. Hordaland, Norges Bondelag, Norges Skogeierforbund.

Etter den sentrale høringsrunden har det dessuten kommet uttalelser fra grunneier Botolv Finden, Bergen Turlag, Samarbeidsrådet for naturvernsaker og Fylkesmannen i Hordaland. Disse er behandlet sammen med de øvrige uttalelsene.

UTTALELSER TIL VERNEFORSLAGET

Høyanger kommune:

Ortnevik grunneierlag og de fleste grunneierne går mot verneforslaget. Dersom det likevel blir vern, må grensene legges ovenfor drivverdig skog, og det må åpnes for vegbygging.

Kommunestyret går mot vern. Kraftutbygging, skogbruk og bygging av veger og utleiehytter må ikke hindres.

Landbruksnemnda frarår vern.

Vik kommune:

Noen grunneiere er positive til vern. De fleste går imidlertid mot verneforslaget. Moderne skogsdrift må ikke hindres, og det må ikke legges restriksjoner på gårdsdriften. Talk-driften må ikke hindres.

Botolv Finden viser til fylkesutvalget sin uttalelse om at gården Finden ikke må komme dårligere ut enn andre gårder. Han ber om at området vest for Finnafjorden holdes utenfor landskapsvernområdet p.g.a. ønske om å kunne ta ut løvskog og furuskog uten restriksjoner, og frykt for at økt ferdsel kan føre til problemer for geiteholdet.

Arnafjord og Framfjord grunneigarlag går mot vern.

Kommunestyret går mot verneforslaget. Grensene må vurderes i forhold til mineralforekomster og jord- og skogbruk.

Landbruksnemnda går mot verneforslaget. Råderetten over Stølsheimen må fortsatt tilhøre den lokale befolkningen.

Friluftsnemnda slutter seg til hovedformålet med planen. Grensen bør trekkes opp til skoggrensen, med unntak av Finnabotnen.

Vaksdal kommune:

Eksingedalen bygdaråd og friluftsnemnda har ikke innvendinger til vern, men savner tiltak for å ta vare på stølene.

Landbruksnemnda og kommunestyret tilrår vern, og mener en levende stølskultur i området bør stimuleres.

Modalen kommune:

To grunneiere går mot vern, de andre åtte har ikke gitt uttalelse.

Landbruksnemnda går mot vern.

Formannskapet er positive til vern, men mener øvre del av vassdraget i Tuledalen må kunne overføres til Norddalsvatnet.

Voss kommune:

Voss viltnemnd mener vern er en fordel for viltet.

Idretts- og friluftsnemnda og kulturstyret går inn for vern.

Tø grunneiere har ingen merknader.

Myrkdalen grunneigarlag, Landbruksnemnda og kommunestyret mener vern er unødvendig.

GENERELLE UTTALELSER:

Følgende instanser har ingen merknader til verneforslaget: Forsvarsdepartementet, Samferdselsdepartementet, Televerket, Luftfartsverket, Vegdirektoratet, Utdannings- og Forskningsdepartementet, Kirke- og Kulturdepartementet.

Statens vegvesen i Sogn og Fjordane mener grensene må justeres slik at et fremtidig vegsamband mellom Ortnevik og Arnafjord ikke blir blokkert.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane har i forslaget til verneregler tatt hensyn til at det skal kunne opparbeides veg langs fjorden mellom Ortnevik og Arnafjord.

Televerket, Førde teleområde ber om å få bruke helikopter til vedlikehold av reflektorpunkt på Rotteskardet.

Direktoratet for naturforvaltning foreslår at det gjøres en tilføyelse i vernereglene som presiserer at helikopter kan brukes i forbindelse med vedlikehold av reflektorpunkt på Rotteskardet.

Norges Jeger- og Fiskerforbund støtter verneforslaget.

Norges Landbrukshøgskole tilrår at området vernes etter det opprinnelige grenseforslaget. Spesielt er det viktig å få med hele Finnafjorden, som av Miljøverndepartementet er foreslått som typeområde for vegetasjonen i de midtre fjordstrøk av Sognefjorden.

Universitetet i Bergen, Universitetet i Oslo og Norsk Institutt for Naturforskning går mot arealreduksjoner ned mot Sognefjorden, og mener at det ikke bør tillates vassdragsutbygging innenfor verneområdet. Universitetet i Bergen påpeker også at dagbrudd ved Kvilesteinsvatnet vil ødelegge den meget spesielle og interessante floraen som knyttes til fyllitt og ultrabasiske bergarter i dette området.

Riksantikvaren støtter verneforslaget. Han påpeker imidlertid at grensereduksjonen mot Sognefjorden fører til at 11 ulike stølsområder blir liggende utenfor verneområdet. Det er vanskelig å si hvilke konsekvenser det vil få for disse kulturminnene at de blir liggende utenfor verneområdet.

Fylkeskonservatoren i Hordaland foreslår en tilføyelse i vernereglene, slik at inngrep i faste kulturminner fra nyere tid bare kan utføres etter godkjenning av fylkeskonservatoren.

Direktoratet for naturforvaltning går inn for at fjerning eller inngrep i faste kulturminner fra nyere tid ikke må utføres uten godkjenning fra forvaltningsstyresmakten. I slike saker forutsettes et nært samarbeid mellom forvaltningsstyresmakten og fylkeskonservatoren.

Fylkeskultursjefen i Sogn og Fjordane støtter verneforslaget, og er positiv til at det er lagt opp til samarbeid om kulturvern/miljøvern.

Norsk Ornitologisk forening i Hordaland mener det er viktig for fuglelivet å få med mest mulig av skogliene ned mot Sognefjorden, og at det verneforslaget som ble sendt på lokal høring ikke må beskjæres. Hvittryggspett er en fugleart som trives i gammel vestlandsk naturskog slik vi finner den i disse liene. Denne spettarten er på det nærmeste utryddet i Europa, og de vestnorske fylkene huser i dag mellom 60 og 80 % av den gjenlevende bestanden. Norge har derfor et spesielt forvaltningsansvar for denne arten.

Norges Naturvernforbund og Naturvernforbundet i Hordaland beklager at fylkesmannen etter lokal høring i alt for stor grad har tilpasset verneforslaget til næringsinteressene. Derimot er det med få unntak ikke tatt hensyn til kravene fra naturvern- og friluftslivsorganisasjonene. Det kreves derfor en egen behandling av utvidelsesforslagene fra disse organisasjonene. Det er viktig å bevare de naturkvalitetene og variasjonene i naturmiljøet som liene fra Sognefjorden og opp til fjellet representerer. Vernegrensene må derfor ikke trekkes lenger fra fjorden enn i det opprinnelige verneforslaget. Det foreslås at grensen trekkes helt ned til fjorden mellom Finnafjorden og Arnafjorden. Vasskraftutbyggingen bør begrenses.

Vestlandske Naturvernforening mener at all gruvedrift i området må foregå under jorden, og vegene inn mot landskapsvernområdet bør stenges for å unngå unødig turkjøring.

Sogn og Fjordane Naturvern, Bergen Turlag og Sogn og Fjordane Turlag mener Åsebotn bør være med i verneforslaget, og at det ikke bør tillates overføring fra Tuledalen. Gruvedrift i Raubergområdet bør ikke tillates. Grensen må utvides til høyeste reguleringsnivå rundt Kvilesteinsvatnet. Anleggsvegene inn mot landskapsvernområdet bør stenges for tur/fornøyelseskjøring. Sogn og Fjordane Naturvern går imot bekkeinntak i Stordalen og en heving av vernegrensen bortsett fra i enkelte tilfeller. Bergen Turlag ber om at anleggsvegen inn til Rauberga og overskuddsmasser fjernes, og at opplagsplasser ryddes og tilpasses resten av landskapet etter at prøvedriften i området er avsluttet.

Den norske Turistforening mener at Åsebotn bør være med i verneforslaget, og at Ortnevikvassdraget bør vernes i verneplan IV. Gruvedrift i Raubergaområdet bør ikke tillates. Vernereglene må ikke åpne for vegbygging innenfor verneområdet, og grensene må ikke justeres slik at det åpnes for vegbygging opp mot 700 moh.

Fylkesfriluftsnemndene støtter verneforslaget. Fylkesfriluftsnemnda i Sogn og Fjordane mener at en justering av vernegrensene ut fra skogbrukshensyn ikke vil være i konflikt med friluftslivsinteressene.

Voss Utfersdslag støtter verneforslaget, men etterlyser støtteordninger til drift av stølene.

Fylkesutvalget i Sogn og Fjordane støtter verneforslaget, men forutsetter at leteområdet til Norwegian Talc A/S holdes utenfor i leteperioden. Planen må ikke hindre framtidig vegsamband. Gårdsbruket Finden må ikke få dårligere driftsforhold enn andre gårdsbruk planen omfatter. Grensene må trekkes opp til skoggrensen, men en må få med enkelte heimstøler. Statlige midler må stilles til disposisjon for restaurering, bruk og vedlikehold av stølshus og kulturlandskap.

Nærings- og ressursutvalget i Sogn og Fjordane mener flerbruksplan bør utredes som alternativ til vern etter naturvernloven. Grensene bør trekkes tilbake av hensyn til næringsinteressene. Ordninger for vern/rehabilitering av stølshus er viktige.

Norges Geologiske Undersøkelser (NGU) har i samarbeid med Norwegian Talc A/S gjort undersøkelser i Raubergområdet siden 1981. Det er påvist store forekomster av talk/magnesitt malm. NGU ser helst at vernegrensa blir lagt utenom Rauberget, subsidiært foreslås det at vernereglene gir tillatelse til moderne gruvedrift innenfor området.

Norwegian Talc A/S ønsker å starte prøvedrift ved tunellinnslag fra Raudbergdalen. Dette krever veg inn fra Kvilesteinvatnet. Det bes om at vernegrensene flyttes, eller at nødvendige tiltak i forbindelse med gruve-driften tillates. Det bør ikke legges begrensninger på eventuelt framtidig mineraluttak innenfor området.

Samarbeidsrådet for naturvernsaker beklager at Norwegian Talc A/S har fått tillatelse til prøvedrift innenfor området. Slik drift må eventuelt skje med tunelldriften fra Arnafjorden.

Organisasjonene beklager også at det er gitt tillatelse til bygging av veg og anleggsplass. Etter at prøvedriften er avsluttet, må begge deler utjevnes og tilsås. Vegen må eventuelt stenges med bom.

Bergen turlag og Fylkesmannen i Hordaland ber om at det settes vilkår for prøvedriften i Raubergdalen. Over-skuddsmasser må transporteres ut av området og traséen for vegen må tilpasses terrenget best mulig. Det må settes vilkår om at veg og anleggssområde fjernes straks prøvedriften er avslutta. Vegen bør eventuelt gjøres om til tursti, og rester etter vegen bør tilsås.

Kommunal- og Arbeidsdepartementet støtter verneforslaget og fylkesmannens tilråding om at grensene trekkes tilbake langs Sognefjorden.

Bergenhalvøens Kommunale Kraftselskap gjør oppmerksom på at overføring fra Tuledalen er viktig for økonomien i Åsebotn kraftverk og ber om at grensene justeres etter utfallet av konsesjonsbehandlingene.

Olje- og energidepartementet og Norges Vassdrags- og energiverk har ingen innvendinger til verneforslaget forutsatt at forslaget ikke er til hinder for en utbygging av de to kategori I prosjektene; overføring av Tuledalen til Åsebotn kraftverk og alternativ V2 i Ortnesvikvassdraget.

Næringsdepartementet konstaterer at verneforslaget tar hensyn til alle kategori I-vannkraftprosjekter men tar forbehold om at etablering av landskapsvernområde ikke må være til hinder for en rullering av Samlet Plan slik at enkelte prosjekter evt. kan flyttes fra kategori II og III til kategori I.

Landbruksdepartementet mener Stølsheimen landskapsvernområde ikke bør inneholde produktive skogarealer som ikke oppfyller kriteriene for verneplanene for skog. Bl. a. Vassdalen og Fidnabotn bør derfor holdes utenfor verneforslaget. Det bør også være mulig med maskinell rydding av stølsbøene og kun meldeplikt for restaurering og gjenoppføring av stølsbøer.

Fiskeridepartementet uttaler at en forbeholder seg rett-

en til primært å kunne utføre vedlikeholdsmudring for å opprettholde nåværende seilingsdybde i innseilingen til Finnbotn og at en sekundært ønsker mulighet for ytterligere utmudring i fremtiden. Videre forutsetter Fiskeridepartementet at eventuelle fremtidige havne- og farvannsmessige forhold i Finna fjorden blir behandlet etter gjeldende lovbestemmelser også etter landskapvernets opprettelse. Departementet viser til at det i Finna fjorden, innenfor verneforslaget, er en kaste- og låssettingsplass og presiserer at det er viktig for kystfiskerne i området å ta vare på de få gjenværende brukbare plassene for denne virksomheten. Det vises også til at det pågår brislingfiske i fjorden fra medio juni til medio november.

Hordaland bondelag og utmarkslaget i Hordaland godtar vern under forutsetning av at det gis en generell tillatelse til oppføring av gjeterhytter og restaurering av stølshus.

Vik bondelag ber om at verneforslaget ikke må legge restriksjoner på næringsvirksomheten, og at vernegrensen må flyttes opp til skoggrensen.

Arna fjord bondelag går mot vern.

Sogn og Fjordane bondelag viser til uttalelser fra lokalt grunneierhold.

Sogn og Fjordane bonde- og småbrukarlag støtter verneforslaget, men krever at grunneierene må få nytte området som før og at rovdyrstammen holdes på dagens nivå.

Sogn og Fjordane skogeigarlag, Vik skogeigarlag og Kyrkjebø skogeigarlag mener vernegrensa må heves til skoggrensa.

Norges Skogeierforbund har merket seg at det etter den lokale høringen er gjort enkelte grensejusteringer mot Sognefjorden. Forbundet ber om at også Vassdalen tas ut av verneforslaget p.g.a. store arealer som egner seg for skogproduksjon.

Norges Bondelag er tilfreds med at vernegrensen er trukket tilbake fra Sognefjorden. Laget mener ellers at det er unødvendig at restaurering og gjenoppføring av stølshus må sendes både fylkeskonservatoren, fylkesmannen og bygningsrådet, og foreslår at slike saker bare behandles i bygningsrådet.

Fylkeslandbruksstyret i Sogn og Fjordane og fylkeslandbruksstyret i Hordaland har ingen spesielle merknader.

Fylkesmannen i Hordaland er oppmerksom på at Bergenshalvøens kraftselskap ønsker å endre grensene slik at en overføring fra Tuledalen til Åsebotn kraftverk blir mulig. Fylkesmannen tilrår imidlertid at det grensefor-

slaget som nå foreligger for Stølsheimen ikke reduseres ytterligere. Å utvide området slik flere av naturvern- og friluftslivsorganisasjonene foreslår, vil føre til ny runde med høring og ytterligere forsinke saken. Fylkesmannen frarår derfor alle utvidelsesforslag og vil heller ta opp verneinteressene her i forbindelse med planlegging etter plan- og bygningsloven.

Fylkesmannen viser til at det blir arbeidet med planer for utvinning av mineralressursene vest for Kvilesteinsvatnet. Fylkesmannen påpeker at dette er et svært viktig turområde, og at inngrep her vil få negative konsekvenser for friluftslivet. Han ber om at anleggsvegen inn til Raubergdalen samt overskuddsmasser fjernes. Videre bes det om at opplagsplasser ryddes og tilpasses resten av landskapet etter at prøvedriften i området er avsluttet.

Fylkesmannen viser til at flere høringsinstanser understreker at det er viktig å restaurere og aktivere stølene i området. Fylkesmannen mener her at et samarbeid mellom landbruk, reiseliv og verneinteresser er aktuelt. Kraftutbyggingsinteressene som har fått tildelt konseksjoner i området bør også kunne støtte slike prosjekt.

Det vises videre til innkomne forslag om å endre verne-reglene slik at bygging av gjeterhytter m.m. og restaurering av stølshus samt endring av driftsformer generelt bør være tillatt. Fylkesmannen uttaler at kulturlandskapet er en vesentlig del av verdien av Stølsheimen og mener derfor at slike tiltak må vurderes etter verne-reglene i hvert enkelt tilfelle.

Fylkesmannen ber om at fylkeskonservatorens forslag til endring i vernereglene vurderes nærmere. Fylkesmannen tror ikke det vil være tjenelig å dele opp forvaltningsansvaret slik det er foreslått, men mener likevel at det vil være naturlig og nødvendig at fylkeskonservatoren blir høringsinstans i slike saker.

Fylkesmannen viser til at enkelte høringsinstanser har uttalt at vern etter naturvernloven ikke er nødvendig. Dette spørsmålet ble drøftet i den foreløpige høringsrunden, og fylkesmannen konkluderte den gang med at vern etter naturvernloven var det rette.

Avslutningsvis uttaler fylkesmannen at flere friluftsortogisasjoner ber om at anleggsvegene inn mot området stenges for tur/fornøyelseskjøring. Ettersom dette er spørsmål som ikke har virkning for avgrensing eller verneregler, vil fylkesmannen vurdere dette uavhengig av vernesaka.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane gjør oppmerksom på at de fleste tidligere konfliktene i forhold til kraftutbyggingsinteressene er uaktuelle etter at prosjektene ble plassert i kategori II og III i Samlet plan for vassdrag.

Fylkesmannen viser til at overføring fra øvre del av Tuledalen i forbindelse med utbygginga av Åsebotn kraftverk er plassert i kategori I i Samlet plan. Det samme gjelder bekkeinntak i Stordalen. Fylkesmannen går inn for at vernereglene gir tillatelse til begge disse inn-grepene. Samtidig gjøres det oppmerksom på at begge overføringene berører Ortnevikvassdraget, som er det eneste vassdraget i denne regionen som ikke er berørt av vassdragsutbygging. Vassdraget har verdi som referanse-vassdrag og Fylkesmannen har tilrådd at det blir vurdert i verneplan IV.

Når det gjelder forholdet til mineralutvinningsinteressene, tilrår fylkesmannen at en holder fast ved grensene og heller eventuelt tilpasser forskriftene. Den endelige avklaringen bør skje i samarbeid mellom Direktoratet for naturforvaltning, Miljøverndepartementet og Næringsdepartementet.

For å imøtekomme skogbruksinteressene i området foreslår fylkesmannen at vernegrensen for en stor del trekkes tilbake til skoggrensen langs Sognefjorden. Det vises til at verneinteressene stort sett er ivaretatt ved at det holdes fast på den gamle grensa i området fra Vassdalen til den fraflyttete gården Alræk og ved å verne Sylvarnesdalen, Finnabotn, vestsida av Finnafjorden og det særmerkte fosselandskapet ved Tenne i Indrefjord.

Fylkesmannen viser til at det i forslaget til vernereglene er gitt åpning for å bygge veg langs fjorden mellom Ortnevik og Arnafjord. Han mener at justeringen av grensene langs Sognefjorden vil gjøre det mulig å bygge veg opp til ca. 700 m.o.h. Spørsmålet om veg til stølene bør etter fylkesmannens oppfatning vurderes nærmere.

Fylkesmannen går mot hyttebygging i området, men gir i utkastet til verneregler åpning for restaurering av stølshus og oppføring av gjeterhytter, buer og naust. Å ta vare på stølene er en viktig del av verneformålet, og det må settes av midler til restaurering av stølene.

Fylkesmannen viser til at det fra flere hold blir hevdet at det ikke er nødvendig å bruke naturvernloven i dette tilfellet. Spørsmålet ble drøftet med Miljøverndepartementet etter den foreløpige høringsrunden. Departementet understreket at verneverdiene er av en slik karakter at det er ønskelig med vern etter naturvernloven.

Fylkesmannen viser videre til at det er kommet inn flere krav om å utvide området. Her har fylkesmannen for en stor del vurdert det slik at verneinteressene må vike til fordel for næringsinteressene. Nye utvidelsesforslag vil dessuten kreve ny høringsrunde, og vil således forsinke saken ytterligere.

Direktoratet for naturforvaltning (DN)

1. Vassdragsutbygging:

DN har 20.02.89 uttalt seg i forbindelse med konsesjonsøknad for Modalsvassdraget og gikk da imot en overføring fra Tuledalen. Overføringen vil etter DNS oppfatning få store konsekvenser for landskapet, og viser til at prosjektet vil innebærer permanent senking av et vann med 10 m og tørrlegging av øvre del av Tuledalen. Overføringen vil også føre til et vesentlig tap av type- og referanseverdi for Ortnevikvassdraget. De naturvitenskapelige verdiene knyttet til dette vassdraget understrekes av at det har vært prioritert av fylkesmannen som aktuelt i verneplan IV for vassdrag, og at det vurderes som aktuelt i forbindelse med verneplan IV for vassdrag.

DN viser til at store verneverdier innenfor det foreslåtte landskapsvernområdet vil gå tapt dersom øvre del av vassdraget i Tuledalen overføres til Modalen. Direktoratet uttaler at inngrep av en slik karakter som det her er tale om ikke kan aksepteres innenfor et landskapsvernområde. DN mener derfor at det ikke bør gis konsesjon og at vernereglene ikke må gi anledning til en slik overføring.

DN viser videre til at bekkeinntak i Stordalen i forbindelse med Østerbø/ Mjølsvikutbyggingen opprinnelig var plassert i Samlet plan kategori II, men at prosjektet senere ble flyttet til kategori I. Prosjektet er ennå ikke konsesjonssøkt. Inntaket ligger ved den viktigste turstien fra Ortnevik inn i Stølsheimen, og DN mener at inngrepet utvilsomt vil virke skjemmende i dette landskapet. Stordalen er en del av Ortnevikvassdraget, og DN er av den oppfatning at inngrep her vil forringe verdien av vassdraget som referansevassdrag. Direktoratet mener derfor at det vil være svært uheldig med et bekkeinntak i Stordalen og går imot at det i vernereglene gis åpning for dette.

2. Bergverksdrift:

DN viser til at Vik kommune har gitt Norwegian Talc A/S tillatelse til å bygge veg fra Kvilesteinsvatnet i forbindelse med prøvedrift i Raubergdalen. Fylkesmannen har ikke motsatt seg dette og henviser til at eventuelle restriksjoner bl.a. vil være avhengige av den videre behandlingen av verneforslaget. Ut fra sakens forhistorie mener direktoratet at det vil være vanskelig å kreve vegen fjernet når prøvedriften er over. Dersom det blir permanent drift må dette skje gjennom tunell fra Arnafjord.

DN viser til at forslaget til verneregler gir anledning til å bygge veg fra Kvilesteinsvatnet i forbindelse med underjordisk prøvedrift med tunellåpning i Raubergdalen på følgende vilkår:

- Masser må ikke deponeres innenfor verneområdet utover det som er nødvendig for å få et holdbart bæredykke på vegen.
- Veg, anleggsområde og andre synlige anlegg i forbindelse med bergverksdriften må godkjennes av fylkesmannen.
- Veg og plattning utenfor tunnelen skal utformes i samråd med landskapsarkitekt engasjert av fylkesmannen.
- Vegen fra Kvilesteinsvatnet til Raubergdalen må stenges med bom, og bare brukes i forbindelse med prøvedriften.

DN mener imidlertid at vernebestemmelsene ikke bør åpne adgang til å gi tillatelse til permanent drift med tunellåpning innenfor verneområdet, men slik drift må eventuelt skje gjennom underjordisk tunell med åpning utenfor området. Luftkanaler og eventuelle andre synlige inngrep i forbindelse med permanent drift må etter DNS oppfatning utformes i samråd med fylkesmannen.

3. Landbruk

Landbruksdepartementet har uttalt at produktive skogarealer som ikke oppfyller kriteriene for verneplanene for skog bør holdes utenfor. Direktoratet viser til NOU 1986:13 (Ny landsplan for nasjonalparker) der det særlig legges vekt på å få med kyststrøkene og de lavere- og mellomliggende skogområdene. Her viser DN til at det ikke er forutsetningen at skogarealene innenfor disse områdene skal oppfylle kriteriene for verneplanene for skog. Ved avgrensingen av områdene i den nye nasjonalparkplanen er det DNS oppfatning at det må legges vekt på å få med lavereliggende skogområder, slik at det også blir med produktive skogarealer.

DN konstaterer at det er først og fremst i nord (mot Sognefjorden) at verneområdet kommer i konflikt med landbruksinteressene. Etter at verneforslaget hadde vært på lokal høring, foreslo fylkesmannen å flytte grensen oppover mot fjellet flere steder for å minske denne konflikten.

DN har merket seg at en av grunneierne, Botolv Finden ber om at området vest for Finnafjorden tas ut av verneforslaget, i tillegg til østsida av fjorden slik fylkesmannen foreslår. Direktoratet opplyser at Finnafjorden og Finnabotn er det eneste stedet innenfor landskapsvernområdet der en får med hele gradienten fra fjord til fjell. Det er derfor etter DNS oppfatning særlig viktig å bevare denne fjorden. Direktoratet viser til at hele lia vest for fjorden er vurdert som regionalt verneverdig edelløvskog. DN foreslår at grensen for landskapsvernområdet trekkes noe lengre fra gården slik fylkesmannen foreslår, og at et mindre areal øst for fjorden,

der det kan være aktuelt med skogbruk, holdes utenfor det foreslåtte verneområdet. Ellers mener DN at det grenseforslaget som ble sendt på lokal høring bør opprettholdes.

DN uttaler at grenseforslaget som ble sendt på lokal høring omfatter en grensedraining som i vesentlig grad går et stykke oppe i lia mellom fjord og fjell. Dette fører etter DNS oppfatning til at kun fjellskogen mange steder kommer innenfor verneområdet. Fylkesmannen har her etter den lokale høringsrunden foreslått å flytte grensene opp mot fjellet. DN presiserer at fjellskogen er en viktig naturtype i overgangen mot fjellet. Her finnes både øvre og nedre grense for mange arter. DN understreker at det er viktig å bevare voksestedene for disse artene. Fjellskogen er også en viktig biotop for mange dyrearter som lever på vidda store deler av året. DN mener det er viktig at denne skogen beholdes innenfor verneområdet, både med tanke på naturens muligheter til å tilpasse seg eventuelle klimaendringer, og med tanke på livet på fjellet.

DN har merket seg at det ovenfor gården Vollevik er et område med furuskog vurdert som regionalt verneverdig, og at øvre del av denne lå innenfor det grenseforslaget som ble sendt på lokal høring. Dette og flere andre områder med furuskog har fylkesmannen foreslått å ta ut av planen. Direktoratet mener imidlertid at furuskogen gir et viktig bidrag til skogens variasjonsbredde, og det er viktig at furuskog som naturtype er godt representert innenfor verneområdet.

DN mener at skogliene på Vestlandet er truet av moderne skogsdrift og treslagskifte. Det er fra flere hold gitt uttrykk for at samfunnet må ta bedre vare på denne skogen. Stølsheimen landskapsvernområde gir mulighet for å ta vare på noe av denne. Dersom fylkesmannens forslag til endring av grensene følges, vil imidlertid en stor del av denne skogen falle utenfor. Direktoratet mener derfor at det grenseforslaget som ble sendt på lokal høring bør beholdes mest mulig uendret.

DN har registrert at det fra grunneierhold er ytret ønske om veg til stølene, og at Fylkesmannen i Sogn og Fjordane mener at dette spørsmålet må vurderes nærmere. Direktoratet mener at vegbygging i området vil føre til vesentlige inngrep i landskapet og være i strid med verneformålet. Vernereglene må derfor ikke gi adgang til bygging av slike veger.

DN viser til at ivaretagelse av kulturminner og kulturlandskap er en viktig del av verneformålet. Direktoratet mener derfor at det ikke er tilstrekkelig med meldeplikt for restaurering og gjenoppføring av stølshus, og at det

her må søkes om tillatelse slik det forutsettes i de foreslåtte vernereglene. Direktoratet har forståelse for at det kan være nødvendig med maskinell rydding av stølsbøene, og mener at utkast til vernereglenes kap. VIII gir hjemmel for dette ved at det kan settes i verk skjøtsel som er nødvendig for å oppfylle verneformålet.

Direktoratet for naturforvaltning går inn for opprettelse av Stølsheimen landskapsvernområde med de grenser som er foreslått av fylkesmannen i Hordaland og fylkesmannen i Sogn og Fjordane, og med de endringer i avgrensning og vernereglene som er nevnt ovenfor.

Miljøverndepartementet vil bemerke at departementet i brev av 19. juni 1986 til Fylkesmannen i Sogn og Fjordane har forutsatt en avgensning av verneforslaget nordvest for Tuledalen slik at kraftutbyggingsprosjektene i Samlet plan kat. I kan bli realisert. Departementet kan på denne bakgrunn ikke støtte Direktoratet for naturforvaltning når det foreslår at vernebestemmelsene ikke skal gi adgang til å realisere de to aktuelle kat. I -prosjektene, men slutter seg til fylkesmannens innstilling på dette punkt. Departementet vil vise til at det er Stortinget som vedtar en eventuell kraftutbygging innen verneområdet. Dersom inngrepene innenfor verneområdet som følge av realiseringen av kraftutbyggingsprosjektene blir så store at det ikke kan forsvares innen rammen av formålet med landskapsverneområdet, kan det være aktuelt å endre grensene på et senere tidspunkt. Departementet mener imidlertid at det vil være hensiktsmessig å beholde det aktuelle området innenfor verneområdet inntil Stortinget eventuelt har fattet vedtak om kraftutbygging.

Departementet har videre merket seg at Direktoratet for naturforvaltning går inn for en bestemmelse om at fjerning eller inngrep i faste kulturminner fra nyere tid ikke må utføres uten godkjenning fra forvaltningsstyresmakten. Naturvernlovens § 5 ikke gir adgang til å legge restriksjoner på inngrep i faste kulturminner av nyere tid med mindre dette i vesentlig grad vil endre landskapets art eller karakter. For å få rammen for vurderingen av hvorvidt slike inngrep kan gjennomføres, klarere frem i bestemmelsene, oppføres punktet om fjerning eller inngrep i faste kulturminner opp under IV, pkt, 1.

Departementet vil i forbindelse med merknadene fra Fiskeridepartementet bemerke at vernebestemmelsene for landskapsvernområdet ikke vil være til hinder for fremtidig oppmudring i Finnafjorden, at fremtidige havne- og farvannsmessige forhold blir behandlet etter gjeldende lovbestemmelser og at virksomhet i medhold av saltvannsfiskeriloven kan foregå som tidligere.

Miljøverndepartementet er forøvrig enig med fylkesmennenes verneforslag med de merknader som er gitt av

Direktoratet for naturforvaltning og fremmer i samsvar med dette forslag om opprettelse av Stølsheimen landskapsvernområde.

VERNEREGLER

Vernereglene bygger i det alt vesentlige på standard vernereglene for landskapsvernområder.

Vernereglene vil ikke være til hinder for at de to kat. I-prosjektene som gjelder overføring fra øvre del av Tule-dalen i forbindelse med utbygginga av Åsebotn kraftverk i Modalsvassdraget og bekkeinntak i Stordalen i forbindelse med utbygging av Østerbø/Mjølsvik, kan bli realisert i samsvar med Stortingets vedtak.

Vernereglene gir åpning for midlertidig underjordisk drift av talk-forekomster, med tunellåpning og veg i verneområdet. Permanent underjordisk drift må eventuelt skje gjennom tunell fra Arnafjord. Dersom det ikke blir permanent drift må plattformen utenfor tunellåpningen innenfor verneområdet fjernes, og åpningen sikres.

Oppdyrking og treslagskifte er ikke tillatt, men det gis anledning for snauhogst med flater inntil 5 daa i samråd med forvaltningsmyndigheten og motorferdsel i forbindelse med nødvendig landbruksvirksomhet.

Hyttebygging er ikke tillatt, men forvaltningsstyresmakten kan gi tillatelse til restaurering og nybygging av stølshus og oppføring av gjeterhytter og andre bygg i forbindelse med landbruksdriften.

Det kan gis tillatelse til bygging av veg mellom Arnafjord og Ortnevik.

ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Forvaltningen av Stølsheimen landskapsvernområde vil inngå i fylkesmennenes generelle forvaltning av vernede områder i de to fylkene. Utgifter til grensemerking, oppsyn mm vil bli dekket innenfor de to fylkesmennenes ordinære forvaltningsbudsjett for vernede områder.

Miljøverndepartementet

t i l r å r

I medhold av lov om naturvern av 19. juni 1970 nr 63, § 5, jf § 6 og §§ 21, 22 og 23, er Stølsheimen landskapsvernområde i Høyanger og Vik kommuner i Sogn og Fjordane fylke og Modalen, Vaksdal og Voss kommuner i Hordaland fylke, opprettet i samsvar med vedlagte fredningsforskrift.